του **Σταύρου Μαυρουδέα**

Η παγκόσμια καπιταλιστική κρίση του 2007-8 αποτελεί την πρώτη μεγάλη κρίση του 21ου αιώνα. Το ξέσπασμα της αναστάτωσε την ούτως ή άλλως ανισόμετρη ανάπτυξη του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος και όξυνε τις ενδο-ιμπεριαλιστικές συγκρούσεις μεταξύ των βασικών πόλων του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος.

Η δομική κρίση της ευρωζώνης (και ευρύτερα της ΕΕ καθώς η προηγούμενη αποτελεί τον σκληρό πυρήνα της τελευταίας) είναι μία από τις βασικές περιοχικές κρίσεις που εκδηλώνονται στον απόηχο της παγκόσμιας κρίσης. Σηματοδοτεί τα προβλήματα ενός από τους βασικούς ανταγωνιστικούς πόλους στην αμερικανική παγκόσμια ηγεμονία και έχει εκδηλωθεί με ιδιαίτερη ένταση αλλά και με άνισες επιπτώσεις στο σύνολο των χωρών της ευρωπαϊκής ιμπεριαλιστικής ενοποίησης. Ο σκληρός πυρήνας της ΕΕ (οι χώρες του ευρω-κέντρου) έχουν ξεφορτώσει μεγάλο μέρος των δικών τους προβλημάτων στους ηγεμονευόμενους υπο-ιμπεριαλισμούς της ευρω-περιφέρειας με αποτέλεσμα η κρίση των δεύτερων να είναι οξύτερη. Η υπαγωγή πολλών από τις τελευταίες σε βάρβαρες πολιτικές αναδιάρθρωσης – ιδιαίτερα με προγράμματα προσαρμογής από τρόικες – έχει οξύνει δραματικά τις ταξικές εντάσεις σ’ αυτές, σε διάκριση με τις χώρες του ευρω-κέντρου που η κατάσταση είναι ηπιότερη.

Η προαναφερθείσα διαφορά έχει ορισμένες κρίσιμες πολιτικές επιπτώσεις. Τόσο για τους παραπάνω οικονομικούς λόγους όσο όμως και για όχι αμελητέους λόγους πολιτικής παράδοσης οι πολιτικές επιπτώσεις της κρίσης είναι διαφορετικές στις χώρες του ευρω-κέντρου και στις χώρες του Βορρά απ’ ότι στις χώρες της ευρω-περιφέρειας του Νότου. Γενικά, παρατηρείται ότι ο μεγάλος πολιτικός κερδισμένος στις πρώτες από την κρίση είναι η λεγόμενη «ριζοσπαστική Δεξιά» ενώ στις δεύτερες η ριζοσπαστική Αριστερά.

Σαν «ριζοσπαστική Δεξιά» χαρακτηρίζεται στις επίσημες συζητήσεις η μέχρι πρότινος εκτός

επίσημου πολιτικού συστήματος ακροδεξιά. Η τελευταία κερδίζει γιατί εκτός από την παραδοσιακή ατζέντα της ξενοφοβίας κάνει πλέον κυρίαρχο στον πολιτικό της λόγο την αντίθεση στην ΕΕ. Στις χώρες του ευρω-κέντρου η Αριστερά – μετά από διαδοχικές ήττες κυρίως στη δεκαετία του 1980 – έχει ουσιαστικά καταθέσει τα όπλα και, ακόμη και όπου διατηρεί δυνάμεις, έχει συνήθως ενσωματωθεί στο σύστημα. Ιδιαίτερα έχει αποδεχθεί την βασική «κόκκινη γραμμή» του συστήματος αυτή την ιστορική περίοδο: την ένταξη στην ευρωπαϊκή ιμπεριαλιστική ενοποίηση. Έτσι η διογκούμενη λαϊκή δυσαρέσκεια απέναντι στον πλέον εξόφθαλμα αντιλαϊκό χαρακτήρα της ΕΕ δεν βρίσκει διέξοδο στην Αριστερά. Αντίθετα, η ακροδεξιά – υποστηριζόμενη από σημαντικές μερίδες του κεφαλαίου που ανησυχούν για την αυξανόμενη γερμανική ηγεμονία – βάζει ολοένα και περισσότερο στην ατζέντα της την σύγκρουση με την ΕΕ και κατορθώνει να παραπλανά μεγάλα λαϊκά και μικρομεσαία στρώματα. Αφετέρου, στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης η απεχθής μνήμη του ανύπαρκτου «υπαρκτού σοσιαλισμού» και η ελεεινή μετέπειτα πορεία των κληρονόμων του εξοντώνει από τα γεννοφάσκια της κάθε προσπάθεια αριστερής αναγέννησης.

Αντίθετα, κυρίως στις χώρες της ευρω-περιφέρειας του Νότου, η κρίση ενίσχυσε την ριζοσπαστική Αριστερά (που στην επίσημη συζήτηση σηματοδοτεί την πέραν της κλασσικής σοσιαλδημοκρατίας Αριστερά). Σημαντικό ρόλο σ' αυτό έπαιξε ο κυρίαρχος ρόλος στην Αριστερά των περισσότερων από τις χώρες αυτές της κομμουνιστικής παράδοσης που διατήρησε – παρά τις όποιες ευρωκομμουνιστικές παρεκκλίσεις – την αντίθεση στην ΕΕ τουλάχιστον σε μεγάλα τμήματα της.

Αυτή η ιδιομορφία του ευρω-Νότου και τα συνακόλουθα μαζικά λαϊκά κινήματα στην περιοχή αυτή δεν έχουν περάσει καθόλου απαρατήρητα από τα ηγεμονικά ιμπεριαλιστικά κέντρα της ΕΕ και τις εγχώριες αστικές τάξεις. Η συζήτηση για την ανάγκη να μπει «τέλος στην ελληνική ιδιομορφία» (που ιδεολογικοί κονδυλοφόροι των ΗΠΑ και εγχώρια παπαγαλάκια φθάνουν υποκριτικά και βλακωδώς να βαφτίζουν «τελευταία σοβιετία») είναι χαρακτηριστική.

Εμπρός στην κατάσταση αυτή εκτός από την κυρίαρχη γραμμή του συστήματος – το κατά μέτωπο χτύπημα του αριστερού αντι-ΕΕ ρεύματος – αναπτύσσεται και μία άλλη γραμμή. Σημαντικά τμήματα της μέχρι πρότινος ευρώδουλης δυτικο-ευρωπαϊκής Αριστεράς (ιδιαίτερα στο Νότο), βλέποντας την απώλεια λαϊκής στήριξης και το ότι βαθαίνει συνεχώς (λόγω της διάρκειας και του βάθους της κρίσης) η βαρβαρότητα της ΕΕ, μετακινούνται στη γραμμή του αριστερού ευρωσκεπτικισμού. Η λειψή και καθυστερημένη αυτή γραμμή εκφράζεται είτε με την αφελή επίκληση ενός προοδευτικού μετασχηματισμού της

«νεοφιλελεύθερης ΕΕ» (συνήθως σε ένα ήπιο Κεϋνσιανισμό) είτε ακόμη και στην αποχώρηση χωρών από την ευρωζώνη. Συνήθως όταν έχει ξεφτίσει η πρώτη πρόταση – μέσα από τα προφανή αδιέξοδα της – κάποια τμήματα αυτής της οικόσιτης Αριστεράς μετακινούνται στη δεύτερη. Βέβαια πρόκειται για μία εξίσου εθελοτυφλική με την προηγούμενη πρόταση. Βασίζεται στην αφελή πεποίθηση (ιδιαίτερα για ευρω-περιφερειακές χώρες) ότι φεύγοντας από την ΟΝΕ μπορείς να μείνεις και να παίξεις με καλύτερους όρους μέσα στην ΕΕ. Για χώρες του ευρω-κέντρου αυτό είναι εφικτό μόνον εφόσον σημαντικές μερίδες του κεφαλαίου επιλέξουν την κατεύθυνση αυτή και φυσικά φορτώσουν στην πλάτη της εργασίας τα κόστη αυτής της αναπροσαρμογής. Αντίθετα για χώρες της ευρω-περιφέρειας – με αποδιαρθρωμένες παραγωγικές δομές καθώς έχουν γίνει μεσαία και χαμηλά εξαρτήματα πανευρωπαϊκών αλυσίδων παραγωγής και λιγότερο ισχυρές αστικές τάξεις που ούτε αποτολμούν να αμφισβητήσουν τις εξαρτημένες σχέσεις τους με τους δυτικο-ευρωπαίους πάτρωνες τους – η πρόταση αυτή είναι απλά ανέφικτη χωρίς την ταυτόχρονη απόσχιση από την ΕΕ.

Και στις δύο αυτές εκδοχές αντί για μία ανεξάρτητη γραμμή της Αριστεράς και του εργατικού κινήματος, που φυσικά δεν θα αγνοεί τις και θα παρεμβαίνει στις ενδοαστικές αντιθέσεις, προκρίνεται μία γραμμή ακολουθητισμού και εξάρτησης από τις τελευταίες. Η γραμμή αυτή δεν οδηγεί σε περαιτέρω ριζοσπαστικοποίηση αυτών των τμημάτων της Αριστεράς, όπως ορισμένοι ισχυρίζονται. Ούτε βοηθά στη ριζοσπαστικοποίηση της συνείδησης πλατιών λαϊκών στρωμάτων. Αντίθετα είναι ένα καθυστερημένο σύρσιμο ποδιών πίσω από τις εξελίξεις, μπλεγμένο με τις αντιφάσεις του που αντί να οδηγεί την λαϊκή συνείδηση αποτελεί έρμα και εμπόδιο σε μελλοντικές εξελίξεις: ένα καθυστερημένο βήμα μπροστά που ακολουθείται δύο δειλά βήματα πίσω.

Ο μόνος δρόμος για την ανασυγκρότηση της Αριστεράς (που θέλει να είναι αντάξια του ονόματος της και πραγματικά ανατρεπτική) δεν περνά από τις ολισθηρές ατραπούς του ευρω-σκεπτικισμού. Η ανατρεπτική Αριστερά στις χώρες της ιμπεριαλιστικής ΕΕ πρέπει να έχει στην προμετωπίδα της πολιτικής πρότασης της την σύγκρουση με την ΕΕ και την αποδέσμευση από αυτή. Μέσα σ’ αυτό το «λάκκο των λεόντων» καμιά φιλολαϊκή εναλλακτική και καμιά δυνατότητα σοσιαλιστικού μετασχηματισμού δεν υπάρχει. Γι’ αυτό η ανατρεπτική Αριστερά πρέπει να αφήσει στην άκρη ιδεοληπτικές αγκυλώσεις – του τύπου ότι αν προφέρεις πολλές φορές κάποια επίθετα προσεγγίζεις την ουσία τους (σαν κάτι θρησκευτικές αιρέσεις) – και να επικεντρωθεί στο να είναι έμπρακτα επαναστατική: να ανατρέπει τους κρίσιμους κόμβους της κυρίαρχης κατάστασης πραγμάτων και να πλέκει το μακρύ κόκκινο νήμα της κοινωνικής απελευθέρωσης. Η πρόταση της ανατρεπτικής Αριστεράς δεν μπορεί να είναι μία πρόταση ιδεολογικής ενότητας (του τύπου

«αντικαπιταλιστικό μέτωπο»). Οφείλει να είναι η πρόταση ενός αριστερού παλλαϊκού κοινωνικο-πολιτικού μετώπου για την αποδέσμευση από την ΕΕ. Το μέτωπο αυτό οφείλει να συγκροτηθεί πάνω σε ένα μεταβατικό πρόγραμμα αποδέσμευσης από την ΕΕ που δεν θα κρύβει την σοσιαλιστική προοπτική του. Ταυτόχρονα όμως θα μπορεί να ενώσει υπό την σκέπη του ακόμη και δυνάμεις και ιδιαίτερα λαϊκές μερίδες που δεν είναι πεισμένες για την προοπτική αυτή αλλά αναγνωρίζουν στις προτάσεις του την μόνη δυνατότητα επιβίωσης τους. Η συγκρότηση ενός τέτοιου μετώπου μπορεί να παρέμβει και να ριζοσπαστικοποιήσει και τμήματα του αριστερού ευρω-σκεπτικισμού κι όχι να εγκλωβισθεί στα δικά τους αδιέξοδα.

Η μάχη των εκλογών της 20ης Σεπτεμβρίου 2015 και η ενίσχυση συνεργασίας της ΑΝΤ.ΑΡ.ΣΥ.Α. με το Ε.Ε.Κ. και ανένταχτους αγωνιστές της αριστεράς πρέπει να αποτελέσει βήμα στην κατεύθυνση αυτή.

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΠΡΙΝ στις 19/9/2015